

Отримано: 23 вересня 2025 р.

Прорецензовано: 20 жовтня 2025 р.

Прийнято до друку: 27 жовтня 2025 р.

email: v.kulish@gf.sumdu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8283-7431>DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27\(95\)-48-51](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27(95)-48-51)

Куліш В. С. Семіотична репрезентація образу матері (mother) в англійськомовному візуальному просторі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»* : серія «Філологія» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 27(95). С. 48–51.

УДК: 81'42:37.011.3:004.738.5

Куліш Владислава Сергіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
старший викладач, кафедри германської філології,
Сумський державний університет

СЕМІОТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ МАТЕРІ (MOTHER) В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ВІЗУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

У статті аналізується семіотична репрезентація образу матері (Mother) в англійськомовному візуальному просторі з позицій когнітивно-комунікативного та культурно-семіотичного підходу. Семіотика, як міждисциплінарна парадигма, дозволяє комплексно досліджувати взаємодію вербальних, візуальних та мультимодальних знакових систем у цифровому та медійному середовищі. Взаємодія цих систем формує цілісне смислове поле, де мовний знак виконує інтегративну функцію, координуючи різні напівотичні елементи та забезпечуючи когнітивну і рецептивну активність адресата.

Образ матері в англійськомовному медіапросторі постає багатоплановим архетипом, що поєднує позитивні та негативні характеристики, символічні та психоаналітичні конструкції. Центральним вербалізатором виступають слова mother і mom та їхні деривати, що забезпечують передачу соціальних, психологічних і культурних смислів. У медіанаративах материнська фігура репрезентується як носій фундаментальних цінностей, рольова модель, інструмент формування індивідуальної ідентичності та соціальної ієрархії.

У текстах англійськомовного візуального простору простежується архетипізація матері через різні форми: Доброзичлива Мати, Страшна Мати, амбівалентні та трансгенераційні модифікації. Взаємодія матері та дитини репрезентується через медіа, відображаючи ранні психолого-емоційні переживання, культурні архетипи та трансмісію ціннісних установок. Семіотичний аналіз виявляє базаторівневу структуру повідомлень, що поєднує символічні, культурні та психологічні аспекти материнства, а також механізми їх репрезентації у сучасних англійськомовних медіа.

Ключові слова: семіотична репрезентація, візуальний медіапростір, вербалізатор.

Vladyslava Kulish,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer, Department of German Philology,
Sumy State University

SEMIOTIC REPRESENTATION OF THE IMAGE OF MOTHER IN THE ENGLISH-LANGUAGE VISUAL SPACE

The article analyses the semiotic representation of the image of the mother in the English-language visual space from the perspective of a cognitive-communicative and cultural-semiotic approach. Semiotics, as an interdisciplinary paradigm, allows for a comprehensive study of the interaction of verbal, visual, and multimodal sign systems in the digital and media environment. The interaction of these systems forms a holistic semantic field, where the linguistic sign performs an integrative function, coordinating various semiotic elements and ensuring the cognitive and receptive activity of the addressee.

The mother's image in the English-language media space appears as a multi-layered archetype that combines positive and negative characteristics and symbolic and psychoanalytic constructions. The central verbalisers are the words mother and mom and their derivatives, which ensure the transmission of social, psychological, and cultural meanings. In media narratives, the maternal figure is represented as a bearer of fundamental values, a role model, and an instrument for forming individual identity and social hierarchy.

In the texts of the English-language visual space, the archetypalisation of the mother can be traced through various forms: the Kind Mother, the Terrible Mother, ambivalent and transgenerational modifications. The interaction between mother and child is represented through the media, reflecting early psychological and emotional experiences, cultural archetypes, and the transmission of values. Semiotic analysis reveals a multi-level structure of messages that combines symbolic, cultural, and psychological aspects of motherhood and the mechanisms of their representation in contemporary English-language media.

Keywords: semiotic representation, visual media space, verbaliser.

Постановка проблеми. Семіотика – наука про знак, текст і механізми генерування значень, тривалий час розвивалася в універсалістському культурному ключі – у ролі основоположної філософії інтерпретативної діяльності, яка парадигмально перепрограмувала низку дисциплін вузної, а то й прикладної спрямованості – літературознавство, театрознавство, кінокритику, аналіз комунікативного дискурсу. Своєрідним поп-культурним відлунням семіологічної моди став перехід окремих понять семіотичного аналізу у поверхнево активний прошарок публіцистичних клішованих формул: зокрема, українські журналісти з готовністю підхопили ідеї «символічної мови» і «знаковості» («знакова подія», «знакові опозиціонери» тощо) [Почепцов, 2002]. Сучасна семіотика дедалі активніше функціонує як інтегративна дослідницька парадигма, що об'єднує знання з різних галузей гуманітарного, соціального й природничого знання – лінгвістики, культурології, філософії, педагогіки, права, мистецтвознавства, нейронаук тощо. Така інтеграція сприяє як розширенню аналітичного потенціалу семіотичних методів, так і формуванню нових підходів до інтерпретації знаків як інструментів когнітивної, соціальної та ідентифікаційної взаємодії. Відповідно, семіотика трансформується з окремої теоретичної дисципліни на міждисциплінарну метамову опису реальності в її когнітивно-комунікативному та культурно-семіотичному вимірах [Deely, 2021; Deely, 2017; Kryvonis, 2025].

Актуальність статті зумовлена необхідністю виокремлення та комплексного аналізу основних семіотичних компонентів англійськомовного візуального простору з точки зору саме когнітивно-комунікативного та культурно-семіотичного виміру. **Метою статті** є виокремлення та аналіз компонентів, що пов'язані з семіотичною репрезентацією образу матері в англійськомовному візуальному просторі. Для досягнення мети нами були поставлені такі **завдання**: 1. Проаналізувати основні тематичні блоки сучасного англійськомовного візуального простору;

2. Виокремити основні семіотичні компоненти, що належать до виокремленого тематичного блоку;

3. Проаналізувати структуру та прагматику семіотичних компонентів в сучасному англійськомовному візуальному просторі.

Виклад основного матеріалу. Семіотика в сучасному філологічному знанні постає як міждисциплінарна теоретико-методологічна платформа, що дозволяє здійснювати комплексний аналіз знакових процесів у мовному, літературному та культурному дискурсах. У центрі уваги сучасної семіотики перебувають мультимодальні комунікативні практики, зокрема у цифровому та медійному середовищі, де взаємодіють вербальні, візуальні, аудіальні та інші напівотичні системи. Медіа-семіотика як окрема галузь забезпечує інструментарій для аналізу дискурсивних стратегій, інтенцій медіанараторів, процесів формування смислів і соціальної ідентичності. Семіотичний підхід до медіадискурсу дозволяє осмислити глибокі механізми маніпуляції, переконання та репрезентації у публічному просторі. У контексті полікової організації тексту – зокрема, у взаємодії вербальних і невербальних елементів (візуальних, графічних, інтонаційних, паралінгвальних тощо) – мовний знак виконує інтегративну функцію, сприяючи координації всіх напівотичних складників у межах єдиного смислового простору. Взаємодія цих знакових систем забезпечує тексту семіотичну цілісність і спрямованість на прагматичний вплив, де кожен окремий мовний елемент функціонує як мікроелемент глобальної семіотичної структури, орієнтованої на рецептивну, когнітивну та інтерпретаційну активність адресата.

Медіадискурс сьогодні має надзвичайно велике семантичне навантаження, оскільки набуває таких ознак, як мультимедійність, гіпертекстуальність, інтерактивність, трансмедійність. Аналіз семіотичних особливостей в галузі медіакультури відкриває широкі можливості, оскільки аналіз внутрішньої структури тексту дає змогу виявити латентні, амбівалентні, різноманітні змісти, які притаманні саме медіадискурсу. Таких підхід дає можливість зрозуміти позиції тих, хто створює, і тих, хто сприймає матеріали медіа; зазирнути у внутрішню структуру, логіку, ідею послання.

У сучасному англійськомовному медіа просторі процес екстеріоризації семіотичних компонентів реалізується за допомогою широкого спектра вербальних, візуальних та мультимодальних засобів, які функціонують у взаємодії та взаємодоповненні. Такі засоби виконують ключову роль у формуванні й трансляції смислів, репрезентації ідеологічних установок та актуалізації культурних кодів, що відображають специфіку соціально-комунікативного середовища. Використання комплексних семіотичних ресурсів у межах медіанаративів не лише підвищує інформативну насиченість і виразність повідомлень, але й забезпечує багаторівневу інтерпретацію контенту, сприяючи глибшому залученню реципієнта та закріпленню певних ціннісних орієнтирів у масовій свідомості.

Образ матері в сучасних медіанаративах постає як багатоплановий архетип, що справляє визначальний вплив на процеси формування індивідуальної ідентичності, структурування культурних нарративів і конструювання суспільної свідомості. Материнський образ функціонує не лише як конкретизована особистісна постать, а й як символічний, міфопоетичний та психоаналітичний конструкт, здатний відображати універсальні моделі взаємодії між індивідом і соціумом. Поняття Великої Матері формується на відносно пізньому етапі історії людства, однак його витoki простежуються в низці культурних образів, що функціонують як сукупність символів, насичених емоційним змістом. Образ Великої Матері асоціюється зі спонтанним виникненням широкого спектра символів, що репрезентують її невизначений та аморфний характер. Ці символи позначені архетипним образом Великої Матері, яка водночас постає як їхня сутність і знаходить у них свою репрезентацію. У межах символічної системи Велика Мати може постати у формі каменя, дерева, плоду чи тварини, що відображає універсальність і багатозначність її проявів. [Newmann, 2006]. У первинному архетипі Великої Матері поєднуються як позитивні, так і негативні характеристики. Згідно цієї концепції, архетип набуває різних модифікацій, зокрема постає у формах Доброзичливої Матері, Страшної Матері та амбівалентної Доброзичливо-Злої Матері. Кожна з цих форм становить окрему проекцію базового архетипу та дозволяє систематизувати його структурні елементи. Образ Доброзичливої Матері репрезентує позитивні чоловічі й жіночі риси, тоді як у фігури Страшної Матері акцентовано негативні аспекти, зокрема ті, що реалізуються через мотив пожирання.

Беручи до уваги комплексний аналіз лексиграфічних джерел, стає зрозумілим, що центральним вербалізатором, що екстеріоризує образ матері, виступають слова з ключовою семою -mother:

Mother – 1.a. The female parent of a human being; a woman or girl in relation to a child or children to whom she has given birth; (also, in extended use) a woman who undertakes the responsibilities of a parent towards a child, esp. a stepmother; 1.b. The female parent of an animal. Frequently applied to domesticated or farm animals; 1.c. A female ancestor, esp. with reference to Eve, frequently as our first mother; 1.d. Used as a respectful (or mock-respectful) form of address to an elderly woman, esp. to one of little means or education. Also used (instead of Mrs) before the surname (or occasionally the forename) of such a person. Now chiefly archaic and regional; 1.e. A mother-in-law. Now usually (chiefly U.S.) used as a title; 1.f. Frequently with the. Womanly qualities (as taken to be inherited from the mother); maternal qualities or instincts, esp. maternal affection; 1.g. colloquial and regional. Used by a father to address or refer to the mother of his children [Oxford University Press, n.d.]. Також прозорим є репрезентація образу через лексему -mom: 1. a person's mother [Britannica, n.d.].

Частининомвне представлення реалізується через використання дериватів: motherhood, напр.: *Thank you for allowing me to be a part of your motherhood and self-growth journeys and for the ways you've cheered me on in mine* [Kennedy, 2022: 316]; *She based her perspective about motherhood on the fact that the other mothers around her seemed to be doing it all without any help* [Tawwab, 2021: 35].

В англійськомовному медіадискурсі образ матері позначається первиною семою mother / mom, що виражена іменником та реалізується в значенні 1a / 1. Кількісний аналіз вказав на достатньо великий відсоток посилань на вербалізатори з зазначеною семою в візуальному просторі, напр.: Good Inside by Becky Kennedy (mother 0.0135%, mom 0.03%) US by

Terry Real (0.0877%), Set boundaries, find peace: a guide to reclaiming yourself by Nedra Glover Tawwab (mother 0.151%, mom 0.068%).

У межах англомовного медіадискурсу образ матері репрезентується крізь призму різних психолого-ціннісних вимірів. Передусім він постає як рольова модель та носій фундаментальних цінностей. Соціальна реалізація жінки пов'язана з ставленням її як ідеальної дружини та матері, напр.: *Now she wanted to be the best wife. And someday, the best mother [Tawwab, 2021: 15]*. Матері нерідко виконують функцію життєвих наставників, формуючи у дітей базові орієнтири, принципи та ставлення до себе й оточення. Їхня поведінка, чесність, стійкість і відданість родині постають прикладом для наслідування, навіть якщо цей вплив не усвідомлюється на ранніх етапах життя. Ця ідея знаходить підтвердження і в англійськомовному візуальному медіа просторі, де наголошується, напр.: *We all marry our unfinished business. We all marry our mothers and fathers. And in our closest relationships, we become our mothers and fathers [Real, 2022: 161]*.

Наскрізним є образ ідеальної матері, який водночас є недосяжним, напр.: *She felt like she could never meet the expectations of being a good mother that she'd previously tried to achieve [Tawwab, 2021: 36]*. Ідеальна мати в змозі виконувати все легко та швидко, без будь-якої допомоги, напр.: *She based her perspective about motherhood on the fact that the other mothers around her seemed to be doing it all without any help [Tawwab, 2021: 35]*. Але прагнення до ідеальності в загальному розумінні нерідко супроводжується зневагою до себе та своїх бажань, напр.: *These women not only don't know how to care for themselves, but they also feel severe guilt when they do practice self-care. They've been taught that self-care is selfish and would make them a bad person. They've seen their mothers personify a selfless image of womanhood, so in their attempt to be a woman, they repeat what they saw. But our mothers were burned out, too. It's just that their generation often believed that they were obligated to do everything for others without complaint [Tawwab, 2021: 59]*.

Варто підкреслити, що зв'язок матері та дитини в медіанаративах очевидний, напр.: *From birth, the family is our primary teacher. We first learn from our mother and father, then others in the home environment, including siblings and extended family [Tawwab, 2021: 56]* та нерідко підкріплюється посиланням на наукові концепції. Так, наративні репрезентації звертаються до психоаналітичної традиції, напр.: *Freud described the early relationship of mother and infant as one of "uninterrupted oceanic bliss." But it took researchers like Ed Tronick and T. Berry Brazelton to actually stick a video in front of mothers and their babies and observe the real story of finding connection, losing it, and finding again. The endless round of peek-a-boo is many an infant's first mesmerizing game: here, gone, here again [Real, 2022: 181]*, згідно з якою, рання взаємодія матері та немовляти характеризується станом «uninterrupted oceanic bliss». У подальших дослідженнях, проведених Е. Троніком та Т. Б. Бразелтоном, ця взаємодія отримала емпіричне підтвердження: за допомогою відеоспостережень було описано динаміку процесів встановлення контакту між матір'ю та дитиною, його втрати та відновлення. Як зазначається у медіатекстах, нескінченна гра у ку-ку (peek-a-boo) стає для немовляти одним із перших гіпнотичних досвідів: *here, gone, here again*.

Материнська роль може виступати чинником як внутрішніх суперечностей (почуття провини, амбівалентність), так і зовнішніх напружень (зокрема, конфлікти між професійною та сімейною сферами, а також міжособистісні непорозуміння), що впливають як на самих матерів, так і на їхніх дітей. У сучасному англійськомовному медіадискурсі ця проблематика осмислюється через критику усталених уявлень і культурних архетипів, пов'язаних із материнством. Так, ілюстративний матеріал підкреслює необхідність переосмислення традиційного міфу про відокремлення від матері, напр.: *According to individualistic myth, adulthood demands separating from one's family of origin, particularly one's mother. In place of that myth, I'd offer a new paradigm. For a child to achieve maturity, the parent-child relationship must be renegotiated, such that the new relationship is roomy enough to allow for the child's increased capacities. But no one needs to leave anyone. From Parsifal to Bambi, boys' adventure stories notoriously begin with the death of their mothers. That's unnecessary. Mothers, hold close to your sons—just not so tightly that they cannot grow [Real, 2022: 250]*.

Іншим аспектом, що наскрізно простежується це репрезентації матері – як домінуючої або надмірно інвазивної фігури, напр.: *Your mother ruled the roost? I try. He laughs. With an iron hand [Real, 2022: 56]*. У подальшому описі материнська надмірна інвазивність постає як чинник формування психологічних бар'єрів у дорослому житті дитини, напр.: *Tom had an intrusive (boundaryless) mother, and now Tom self-protects with thick walls. He isn't intrusive with his partner and kids; he's the opposite—abandoning [Real, 2022: 81]*.

Особливої уваги потребує концепція трансгенераційної передачі травматичного досвіду, де материнська поведінка виступає елементом більш широкої системи сімейних взаємодій, напр.: *Great-grandfather was an alcoholic, grandmother was an alcoholic, mother married an alcoholic, and so on. Violence, phobias, and sex addiction all seem to run in families. Not until I encountered Pia Mellody's work, however, did I come to understand the actual mechanism of these transmissions: Multigenerational legacies get passed down from one generation to the next through trauma [Real, 2022: 86]*; *It was hell. Amber's mother had multiple boyfriends who were jerks, and she didn't pay the bills on time, which meant they had to stay with one of the boyfriends from time to time. From ages ten to twelve, Amber was molested by her mother's then alcoholic boyfriend. When she was fifteen years old, Amber got into a physical altercation with another of her mother's boyfriends while trying to protect her mom [Tawwab, 2021: 125]*. Але наскрізним є бажання подолати цей досвід задля розвитку особистості, напр.: *She wanted to be a better mother than her mother had been to her. In trying to please everyone, however, she was left with little energy to care for herself [Tawwab, 2021: 39]*.

Висновки. Ілюстративний матеріал вказав на те, що образ матері, репрезентований завдяки базовій семі *Mother / Mom*, функціонує як комплексний семантичний та наративний вузол, який поєднує архетипні символи, культурні міфи та індивідуальні досвіди. Він формує унікальне поле смислів, у якому відображаються водночас універсальні моделі людських стосунків і специфічні соціально-психологічні виклики сучасності. З одного боку, цей образ акумулює сталі культурні й символічні уявлення про материнство як основу виховання та соціалізації, а з іншого – стає майданчиком для репрезентації кризових аспектів сімейної взаємодії, зокрема конфліктності, амбівалентності та психологічної напруги. У цьому сенсі материнська сема виконує роль своєрідного «інтерпретаційного ключа», що дозволяє медіадискурсу інтегрувати психологічні концепти у ширший культурно-соціальний простір, підкреслюючи як потребу в емоційній підтримці й прийнятті, так і небезпеку ідеалізації чи стереотипізації батьківських ролей. Перспективним в цьому напрямку вважаємо подальше дослідження та виокремлення семіотичних компонентів, що стосуються емоційного блоку.

Література:

1. Почепцов Г. Г. Семіотика / Г. Г. Почепцов. – Київ : Ваклер, 2002. – 432 с.
2. Deely J., Semetsky I. Semiotics, edusemiotics and the culture of education. // *Educational Philosophy and Theory*. – 2017. – № 49. – С. 207–219. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1080/00131857.2016.1190265>. Deely J., Williams B., 3. Kruse F. *Frontiers in Semiotics*. // *Poetics Today*. – 2021. – № 7. – С. 771. – Режим доступу: <https://doi.org/10.2307/1772941>
4. Kennedy B. *Good inside: A practical guide to becoming the parent you want to be* / B. Kennedy. – London : HarperCollins UK, 2022. – 336 с.
5. Kryvonis M. Comparative analysis of modern directions and tendencies of European and Chinese semiotic research. // *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Literary Studies. Linguistics. Folklore Studies*. – 2025. – № 37. – С. 22. – Режим доступу: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2025.37.22>.
6. Mom. // *Britannica Dictionary*. – Режим доступу: <https://www.britannica.com/dictionary/mom>.
7. Newmann E. *A grande mae: Um estudo fenomenológico da constituição feminina do inconsciente* / E. Newmann ; пер. F. P. Mattos, M. S. M. Netto. – 5-е вид. – São Paulo : Cultrix, 2006. – (1-е вид. 1959).
8. Oxford University Press. *Mother, n.* // *Oxford English dictionary*. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1093/OED/1525741166> (дата звернення: 22.08.2025).
9. Real T. *Us: Getting past you and me to build a more loving relationship* / T. Real. – New York : Rodale Books, 2022. – 352 с.
10. Tawwab N. G. *Set boundaries, find peace: a guide to reclaiming yourself* / N. G. Tawwab. – New York : TarcherPerigee, 2021. – 261 с.

References:

1. Deely, J., & Semetsky, I. (2017). Semiotics, edusemiotics and the culture of education. *Educational Philosophy and Theory*, 49, 207–219. <https://doi.org/10.1080/00131857.2016.1190265>
2. Deely, J., Williams, B., & Kruse, F. (2021). *Frontiers in Semiotics. Poetics Today*, 7, 771. <https://doi.org/10.2307/1772941>
3. Kennedy, B. (2022). *Good inside: A practical guide to becoming the parent you want to be*. London: HarperCollins UK.
4. Kryvonis, M. (2025). Comparative analysis of modern directions and tendencies of European and Chinese semiotic research. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Literary Studies. Linguistics. Folklore Studies*, 37, 22. <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2025.37.22>
5. Mom. (n.d.). In *Britannica Dictionary*. Retrieved August 22, 2025, from <https://www.britannica.com/dictionary/mom>
6. Newmann, E. (2006). *A grande mae: Um estudo fenomenológico da constituição feminina do inconsciente* (F. P. Mattos & M. S. M. Netto, Trans.; 5th ed.). São Paulo: Cultrix. (Original work published 1959)
7. Oxford University Press. (n.d.). *Mother, n.* In *Oxford English dictionary*. Retrieved August 22, 2025, from <https://doi.org/10.1093/OED/1525741166>
8. Pocheptsov, H. H. (2002). *Semiotyka*. Kyiv: Vakler.
9. Real, T. (2022). *Us: Getting past you and me to build a more loving relationship*. New York: Rodale Books.
10. Tawwab, N. G. (2021). *Set boundaries, find peace: A guide to reclaiming yourself*. New York: TarcherPerigee.